

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Politologica 19 (2017)

ISSN 2081-3333

DOI 10.24917/20813333.19.12

RECENZJE

Katarzyna Grzybowska-Walecka, Wojciech Gagatek (red.). 2016.
Oblicza demokracji. Partie i systemy partyjne w ujęciu Petera Maira,
Kraków: Ośrodek Myśli Politycznej; Warszawa: Centrum Europejskie
Uniwersytetu Warszawskiego, ss. 410

Kilka miesięcy temu na polskim rynku wydawniczym pojawiła się niezwykle interesująca i ważna pozycja pt. *Oblicza Demokracji. Partie i systemy partyjne w ujęciu Petera Maira*. Zmarły w roku 2011 Peter Mair, był wybitnym uczonym, badał przede wszystkim zagadnienia partii i systemów partyjnych, niemniej jego zainteresowania sięgały także szerzej, obejmując m.in. problemy teorii demokracji. Dlatego omawiane wydawnictwo z pewnością znajdzie czytelników nie tylko wśród specjalistów zajmujących się zagadnieniami partii politycznych. Tom, który obecnie się ukazał obejmuje wybór tekstów tego wybitnego politologa uzupełniony o dwa rozdziały autorstwa polskich badaczy (jednocześnie redaktorów tomu), którzy odnoszą się do niektórych aspektów jego dorobku, przedstawiając zarówno sam problem i jego ujęcie jak i szerszy kontekst, obejmujący także uwagi krytyczne i polemiczne, z jakim spotkały się oryginalne koncepcje Maira. W tomie znajdziemy także słowo wstępne, napisane specjalnie na potrzeby omawianego wydania przez bliskiego i długoletniego współpracownika Petera Maira, Richarda Katza a także wprowadzenie autorstwa Wojciecha Gagatka i Katarzyny Grzybowskiej-Waleckiej, którzy są także autorami wspomnianych powyżej dwóch rozdziałów poprzedzających wybór tekstów Maira.

Inicjatywa przetłumaczenia tekstów Maira i wydania ich w formie wyboru jest niezwykle cenna i należy podkreślić trafność tego pomysłu. Peter Mair był niezwykle twórczym badaczem, którego dorobek już w trakcie jego życia nabrał wymiaru klasyki, nieodłącznej części kanonu prac politologicznych, skoncentrowanych w szczególności na zagadnieniach partii i systemów partyjnych. Z jednej strony współczesna łatwość dostępu do publikacji naukowych i praktycznie powszechna znajomość języka angielskiego nie stanowi bariery w recepcji treści naukowych, co oznacza, że dorobek Petera Maira jest już w Polsce znany. Z drugiej jednak strony stwarzanie możliwości dostępu do ważnych tekstów w języku polskim wciąż ma istotne znaczenie, nie ma bowiem wątpliwości, że chociażby dla studentów konieczność przeczytania trudnego merytorycznie artykułu w języku angielskim może być zadaniem nieco ponad siły. Istnienie polskiej wersji z pewnością przyczyni się do jeszcze szerszego odbioru tych ważnych treści współczesnej politologii. Należy mieć zatem nadzieję, że pozycji podobnych w charakterze do tej, która jest przedmiotem omówienia, będzie na polskim rynku coraz więcej.

Autorzy Wprowadzenia uzasadniają swoją inicjatywę przetłumaczenia tekstów Maira także odnoszą się do problemu obecności na polskim rynku wydawniczym pozycji autorów zagranicznych i słusznie zwracają uwagę, że o ile książek poruszających na przykład zagadnienie demokracji jest sporo, o tyle prac dotyczących partii i systemów partyjnych jest zdecydowanie mniej. Tymczasem problematyka ta jest istotna nie tylko ze względu na znaczenie, jakie partie polityczne mają w sferze życia politycznego i społecznego ale przede wszystkim dlatego, że współcześnie podlegają one bardzo dynamicznym zmianom, co inspiruje coraz więcej badaczy. W tym kontekście prace Maira są absolutnie lekturą obowiązkową, po raz kolejny zatem warto docenić, że przynajmniej kilka z nich stanie się teraz jeszcze szerzej dostępne dla polskiego czytelnika. Ponieważ z konieczności trzeba było dokonać wyboru prac, które zostaną przetłumaczone, Wojciech Gagatki i Katarzyna Grzybowska-Walecka zamieszczają we Wprowadzeniu krótkie uzasadnienie dokonanej selekcji. O ile co do zestawu prac, które wybrali nie mam żadnych zastrzeżeń, o tyle mam wrażenie, że samo uzasadnienie jest nieco zbyt skąpe. Sądzę, że z powodzeniem można by ten wybór nie tyle szerzej uzasadnić, ile omówić, odwołując się do całości dorobku Maira. To oczywiście nie jest istotny zarzut, to raczej refleksja, która łączy się z często już tu wspomnianym kontekstem znajomości prac irlandzkiego politologa w Polsce. Dla Autorów wyboru Peter Mair jest bezdyskusyjnie postacią znaczącą, czemu dali wyraz m.in. powołując się na osobistą współpracę z tym wielkim uczonym. Dla osób zajmujących się badaniem partii politycznych w Polsce Peter Mair także jest postacią znaną i wysoko cenioną. Niemniej jeżeli jednym z celów polskiego przekładu jego prac było poszerzenie kręgu osób zorientowanych w dorobku Petera Maira w Polsce, to wzbogacenie prezentowanego wyboru nieco szerszą informacją o pozostałych jego pracach byłoby dodatkową zachętą by się z nimi zapoznawać.

Wojciech Gagatki i Katarzyna Grzybowska-Walecka dołączyli do prezentowanego tomu swoje artykuły, w których podjęli się głębszej analizy niektórych zagadnień nad którymi pracował Peter Mair. Wojciech Gagatki poświęcił swoją pracę modelowi partii kartelowej. Model ten, którego Peter Mair był współautorem, jest współcześnie jedną z bardziej znanych i istotnych koncepcji ujmujących w syntetyczny sposób formy organizacyjne partii politycznych. Wraz z modelem partii masowej M. Duvergera, wyborczej Otto Kirtchheimera i profesjonalno-wyborczej Angelo Panebianco, jest istotnym punktem odniesienia dla wszystkich badaczy zajmujących się strukturami organizacyjnymi partii. Wojciech Gagatki w swojej pracy przedstawia zarys tej koncepcji, dobrym pomysłem było przedstawienie jej w sposób wieloaspektowy, przytaczając zarówno argumenty tych, którzy w pełni zgadzają się z ujęciem Katza i Maira jak i tych, którzy je krytykowali. Bogata bibliografia pozwala czytelnikowi na dalsze, samodzielne już poszukiwania prac autorów odwołujących się do koncepcji Maira czy dyskutujących z nią.

Katarzyna Grzybowska-Walecka punktem wyjścia swoich rozważań w tekście pt. „Demokracja bez demосу czy rządy bez uprawnień. Rzecz o wydrażonej demokracji” uczyniła pracę Petera Maira dotyczącą głębokich zmian, jakim podlega współczesna demokracja. Inaczej niż w przypadku tekstu Wojciecha Gagatki Autorka nie tyle relacjonuje poglądy Maira, przedstawiając ich wieloaspektową

recepcję, ile prowadzi rozważania w pewnym sensie zainspirowane koncepcjami Petera Maira. Tekst jest bardzo interesujący, wzbudza wiele refleksji i przemyśleń.

Pozostałe teksty tomu to już prace Petera Maira, przy czym oczywiście należy podkreślić w tym wypadku niezwykle ważną i dobrze wykonaną pracę tłumaczy, którymi byli jednocześnie specjaliści nauk społecznych, co doskonale dostrzegalne jest w dokonanym przekładzie. Terminy i pojęcia w wersji, w jakiej pojawiają się one na kartach omawianego tomu, wejdą do obiegu naukowego w Polsce w większym stopniu niż to już się stało za sprawą używania tej terminologii przez poszczególnych polskich badaczy, którzy po prostu korzystali z prac Petera Maira. Dlatego warto podkreślić kompetencje tłumaczy i wysoki poziom ich pracy. Doceniając fachowość, chcę także podkreślić fakt, że wszystkie tłumaczenia dokonane są bardzo dobrze także z punktu widzenia przejrzystości i łatwości w przyswajaniu tekstu. W tym miejscu także po raz kolejny należy pozytywnie ocenić pracę obojga redaktorów, Wojciecha Gagatka i Katarzyny Grzybowskiej-Waleckiej, którzy zostali wskazani jako osoby weryfikujące terminologię.

Na koniec, nawiązując do wyrażonego przekonania, że zamieszczone w omawianym tomie prace Petera Maira znajdują czytelników nie tylko wśród specjalistów zajmujących się partiami, chcę zwrócić uwagę na niezwykle ważny z punktu widzenia problemów współczesnej polityki artykuł pt. *Rządzenie pustką? O wydrążaniu zachodniej demokracji*. Mair łączy tu refleksję nad partiami politycznymi z namysłem nad demokracją. Czytając ten tekst możemy m.in. dostrzec, jak wiele z tego, co przywykliśmy uważać za wady partii politycznych: problemy z legitymacją, reprezentacją czy rozliczalnością ma szerszy kontekst związany ze sposobem funkcjonowania demokracji. Spojrzenie Maira jest bardzo wnikliwe, wnioski niestety pesymistyczne, ale z pewnością jest to tekst wart uwagi. Oczywiście warto przeczytać wszystkie teksty, można także wybierać te, które najbardziej odpowiadają zainteresowaniom konkretnego czytelnika.

Konkludując raz jeszcze podkreślam, że wydawnictwo jest jak najbardziej potrzebne, będzie cenną pozycją na polskim rynku wydawniczym. Fachowość i kompetencja w jego przygotowaniu nie nasuwają żadnych wątpliwości, całość jest przetłumaczona i zredagowana na najwyższym poziomie.

Katarzyna Sobolewska-Myślik